

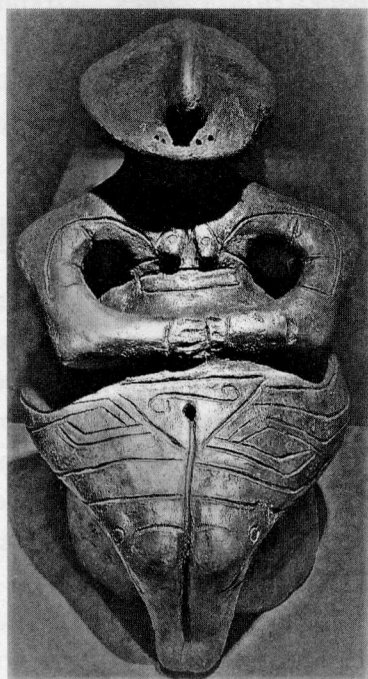
праходителите на съвременния човек. „Откритието в българската пещера е без прецедент“, обяви французинът Пал Бан, специалист по древно изкуство, защото да сведат някакво познание до знак/символ дори сега би затруднило повечето хора по Земята.

Първите поселища

Определено сме заслужили именно тук и толкова рано да се прояви човешката цивилизация. Сигурно не го дължим само на средищното място, в което са нашите земи. Но дори най-вещите сред професионалните ни историци, изглежда, нямат представа какви са ги вършили хората през потайната каменна ера. А животът край Балкана изпреварващо е продължавал. Зъб на доскоро най-ранния открит в Европа хомо сапиенс беше намерен в пещерата „Бачо Киро“ над Дряновския манастир. И този здраво стъпил на краката си човек не се е криел вътре сам – 13 хоризонта с много кремъчни изделия, върхове от подострени животински кости, кости с нарязи, костени мъниста откъм 43 000 години преди Христà издават многолюдно обитаване. В Темната дупка край село Карлуково също има редица културни хоризонти със стотици кремъчни и костни изделия, останали от обитаването ѝ в периода 100 000 – 13 000 години. В среднопалеолитните ѝ пластове беше намерен къс от шиета с нарязи от около 50 000 години – най-старият камък с подобни гравюри, намерен в тази част на Европа.

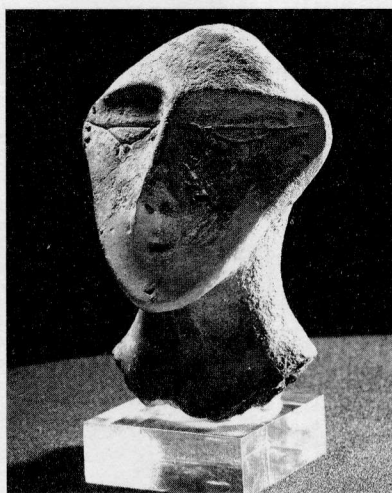
А дали тук хората първи са напуснали пещерите?

С хилядолетията върху местата, които са се оказали най-благодатни за обитаване, праисторическите ни предци са продължавали да строят нови домове по насипите от срутените стари. Така като дебели родови книги са ни завещали в наследство цели селищни могили. Край сливенското село Караново такова строителство е започнало от 5500 г. пр. Хр., а пластовете с надграждани едно над друго масови обиталища са 7. Културните наслоявания там са проучени на площ около 1700 м² и е описано наученото за бита на хората във всичките период, та техният „том“ с родовата им история, чак докъм 2100 г. пр. Хр., е дебел почти 12 и половина метра.

Глинена фигура от V хил. пр. Хр., открита в района на Пазарджик, която се съхранява в Природо-историческия музей на Виена

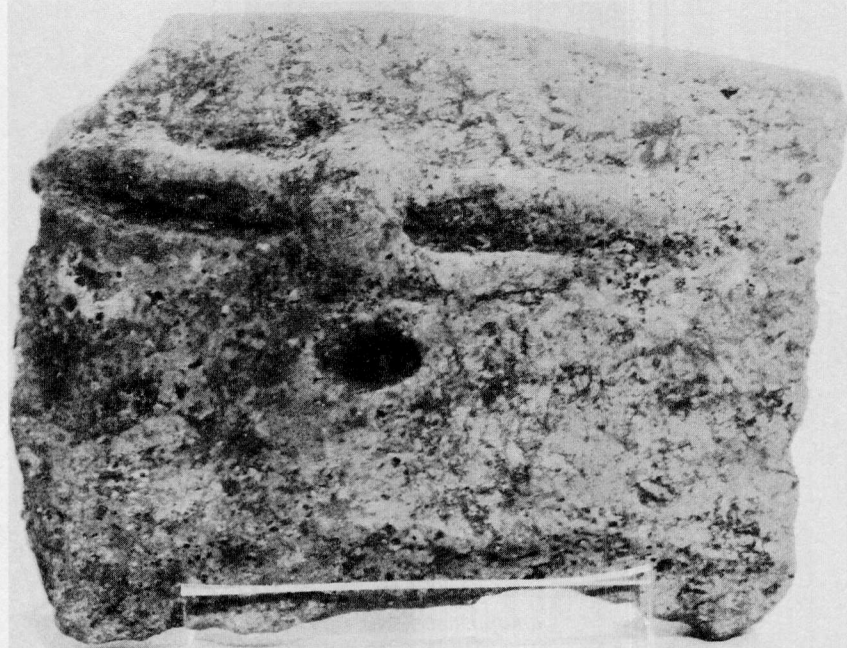
На 6 км източно от Стара Загора върху 6000 м² е величествената Азмашка могила. От VI до II хил. пр. Хр. там са се засипвали едно след друго 14 жилищни равнища, та е висока 7,5 м. Жилищата от всички нива са правоъгълни и ориентирани по посоките на света. Докато в неолитните пластове те са едностайни и разположени около централен площад, в халколитните има двустайни и дори тристайни домове, застроени в прави редици и разделени от тесни улички. Във всичките са намерени пещи, хранилища за зърно, хромели, инструменти, украшения, а от събраните към 15 000 предмета са реставрирани 2000 глинени съда.

Глава на съзерцател от VI хил. пр. Хр., оцеляла в неолитен „старозагорски“ дом

Оцеляла от VI хил. пр. Хр. къща на два етажа с комин и три отделни помещения, дълги по 10 м, широки по 5,60 и високи поне 7, е съхранена на място в старозагорския музей „Неолитни жилища“. Редом има и втора, запазили се непокътнати с цялата покъщнина, както хората са ги оставили преди над 8000 години – най-добре запазените и с най-богат инвентар в Европа! Налице са пещите им за хляб, хромелите за смилане на зърното, керамични съдове, маси, лъжици, игли, копия, ножове, точила, ечемик, леща и пшеница, тесли, сърпове от рог на коза – 1826 експоната.

От VII хил. пр. Хр. на около 80 дка върху незаливна тераса по левия бряг на Слатинска река започва и дебеляят до 4 м пласт от осем последователни слоя на обитаване. Това праисторическо селище в източната част на София е от най-големите на Централните Балкани, където бяха открити дори къщи от неолита с по-голяма жилищна площ от повечето съвременни апартаменти.

Загадъчно изваяние от първата половина на VI хил. пр. Хр. върху чиреп от керамичен съд в раннонеолитното селище Слатина, София

Казанлък пък си има селищна могила с разграничени 17 строителни хоризонта в дебелия над 5 м културен пласт. Край село Овчарово, Търговишко, са открити свидетелства за непрекъснато населяване на района още от дълбока древност с открити пет селища. В двете съседни селища край асеновградското село Мулдава има пластове с развития етап в раннонеолитния период на Карановската, а и от къснонеолитните ѝ периоди. Към същите времена се отнася и почти целият културен пласт на многослойното селище на Ковачево в Санданско. Наоколо са сходните им съвременни надграждани жилищни центрове край Елешница, Ракитово, Добринище, Капитан Димитриево, Калугерово в Пазарджишко.